

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ
СӘУЛЕТ-ҚҰРЫЛЫС ФАКУЛЬТЕТІ**

**«ДӘСТҮРЛІ ҚАЗАҚ ӨНЕРІ МЕН ҚАЗІРГІ ӨНЕРТАНУ САЛАСЫН ОҚУ-
ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ»**

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары
11 Сәуір, 2024 жыл

**«УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ТРАДИЦИОННОГО КАЗАХСКОГО
ИСКУССТВА И СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВОЗНАНИЯ»**

Материалы международной научно-практической конференции
11 Апрель, 2024 года

**«EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF TRADITIONAL KAZAKH
ART AND MODERN ART STUDIES»**

Materials of the international scientific conference
April 11, 2024

УДК 745/749 (574)
ББК 85.12 (5Қаз)
Д21

Редакциялық кеңес:

Е.Б. Сыдықов, С.Б.Мақыш, Ж.М. Құрманғалиева, Д.Р. Айтмағамбетов, Л.Т. Нуркатова,
Н.Г. Айдарғалиева, Е.Е. Сабитов, Т.К. Самуратова

Д21 Дәстүрлі қазақ өнері мен қазіргі өнертану саласын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету: Халықаралық ғылыми – практикалық конференциясының материалдары (2024 жылдың 11 сәуір, Астана, Қазақстан). – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2024. – 372 б.

ISBN 978-601-337-978-4

«Дәстүрлі қазақ өнері мен қазіргі өнертану саласын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдар жинағына «Дәстүрлі қазақ өнері мен қазіргі өнертану саласын оқу-әдістемелік қамтамасыз ету», «Дәстүрлі қолөнердің көркемдік білім берудегі өзекті мәселелері», «Жоғары кәсіби білім беру жүйесіндегі инновациялар», «Экодизайн технологиялары арқылы сәндік қолданбалы өнердің қалыптасуы», «Дизайн және жеңіл өнеркәсіп теориясы мен әдістемесі», «Дизайндағы заманауи мәселелер, жетістіктер және перспективалар», «Қазақ халқының қолөнерінің оқытудағы инновациялық жолдары мен әдіс-тәсілдері» және оларды шешу әдістері мен жолдары қарастырылған мақалалар жарияланған.

УДК 745/749 (574)
ББК 85.12 (5Қаз)

© ЕНУ, 2024

ISBN 978-601-337-978-4

әрине мұғалім тұрады. Мұғалім оқушылардың оқуға ынта-ықыласын, қызығушылығын тәрбиелеу арқылы олардың қабілеттерінің дамуына жол ашады. Ол алғашқы күннен бастап оқушының ынта-ықыласы мен бейімділігін, оның қолынан не істеу келетіндігін, оқу мен еңбекке ұқыптылығы қандай екендігін есепке алып, оқу үдерісін осы негізге орайластыра жүргізгені дұрыс. Себебі, мұғалім оқушы тәрбиесінің жан-жақты өсуіне және білімінің сапалы болып қалыптасуына ықпал етуші бірден-бір тұлға.

Өнер – халықтың салт – санасын, мәдениетін, адамзаттың эстетикалық мәдени қарым қатынастарын қалыптастырушы ағын.

Көркемдік, әдемілік ұғымының өн бойына осы екі қасиеттің екеуі де ұялаған, біреуінен бас тартсаңыз екіншісі бәрібір жеке дара сұлулық сырын жеткізе алмайды.

Өнер үлгілері эстетикалық ғажайып мұралар сыйлай отырып, өмірде де сұлулық түзуге, дүниені еркін, әдемілік заңдары бойынша түрлендіруге тәрбиелейді. Сұлулық заттың, жаратылыс құбылысының түр – түсі тұтас, кесек көрінгенде ғана, оны жете тануға бел байлаған адамның өзінше бір қайталанбас сезімталдық, сыршылдық кәнігі қасиетімен үндесіп, бауырласып барып бірте – бірте ашыла береді. Әр нәрсенің байыбын барлау, қабылдау шамасы қашан да зерттеушінің табиғат әсемімен жан – жақты қатынасының белгілі бір сапалық қадір – қасиетіне қарай айқындалады.

Қорыта айтқанда осы ғылыми жұмысты істеу барысында мен үлгі ретінде өзіміздің Қазақстан суретшілерінің көптеген жазбаша және шығармашылық жұмыстарына үлкен назар аудардым.

Көркемдік қайсыбір эстетика мамандары айтқандай, дүниетану талпынысының долбарлы бастапқы сатысы емес. Немесе оны - жай бір жалпылама ұғымды бейнелі суретке қарамай көшіре салу әрекеті деп бағалауға болмайды. Көркем өнер ойшылдық өрісінің баянды бір көрінісі. Қазіргі кезде халықтың өнерге деген ынта-ықыласы анағұрлым артты. Халық шығармашылығын жаңғыртып одан әрі дамыту бүгінгі күннің көкей тесті мәселесі болып табылады.

Әдебиеттер

1. Айдаров Р. Дәуір және дәстүр. Алматы. Қазақстан 1974 ж.
2. Ералин Қ., Халмуратов Ж. «Қазақстанның бейнелеу өнері шеберлері» Алматы «М-Талант фирмасы» 1997ж.
3. Ибрахим Ш. И. Рухани мәдениет және өнегелі құндылықтар. Алматы ақшамы. 1 наурыз 2000 – 2 б.
4. Джанибеков У. Культура Казахского ремесла. Алма-Ата, “Өнер”, 1982 г., с. 29.
5. «Бүгінгі Қазақстан» Республика суретшілерінің шығармаларында Алматы Өнер 1983ж.

А. Д. Қапан

магистрант 2 курса. ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

УЧЕБНО- МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ТРАДИЦИОННОГО КАЗАХСКОГО ИСКУССТВА И СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВОВАНИЯ

Аннотация: Историческая память народа – основополагающий фактор сохранения самого народа, нации, этноса, которая закладывается веками в культурное наследие, культурные пласты всей человеческой цивилизации. Культурное наследие является важнейшим признаком цивилизованного общества, оно включает в себе духовно-нравственные и материальные ценности, которые не просто переходят от одного поколения к другому, а требуют приложения огромных усилий и средств в национальном, государственном масштабе, чтобы не потерять их. Важное значение приобретает сохранение культурного наследия каждого народа в современных условиях – в век компьютерных

технологий, глобализационных процессов, что ведет к утрате идентичности народов мира. Поэтому сегодня актуальна для всех проблема сохранения культурного наследия. Учебно-методическое обеспечение является ключевым элементом образовательного процесса, особенно в области искусства и искусствознания. В контексте традиционного казахского искусства и современного искусствознания, это имеет решающее значение для сохранения и продвижения культурного наследия, а также для развития современных теорий и практик искусства. Так же играет важную роль в формировании культурного капитала общества, развитии творческих способностей студентов, а также в сохранении и продвижении культурного наследия народа Казахстана. Традиционное казахское искусство, богатое историей и национальной идентичностью, олицетворяет многовековую культурную традицию, которая имеет глубокие корни в этнической и культурной истории народа. С другой стороны, современное искусствознание является многогранным полем изучения, охватывающим не только классические аспекты искусства, но и современные художественные течения, технологии и критические теории.

Ключевые слова: учебно-методическое обеспечение, искусство, интерактив, образование.

Развитие творческих способностей - одна из актуальных задач образования, поскольку они проявляются в умении адекватно реагировать на происходящее в общественной, научной и культурной жизни изменения; готовности использовать новые возможности, предоставляемые постоянно обновляющейся жизнью; отношении к возникающим жизненным ситуациям без оценочных критериев, как к проблемным; стремлении избежать очевидных, традиционных решений, выдвижении нестандартных, неординарных идей; удовлетворении одной из основных человеческих потребностей - потребности в самореализации. В наши кружки нет отбора детей по способностям. Принимаются все дети без исключения. На занятиях дети овладевают необходимыми навыками. Однако, ставя перед учащимися творческие задачи, педагоги сталкиваются с тем, что дети ориентируются на образец, отказываются от высказывания своих идей. У них нет способов выработки собственных оригинальных вариантов.

Одной из основных тенденций художественного образования в России, и Казахстана является внимание к сложившимся традициям национальной школы, опора на которые становится незаменимым фактором формирования у подрастающего поколения национального самосознания и чувства гражданской ответственности за культуру своей страны. Эта тенденция подчеркивается как основополагающая в таких фундаментальных документах, как доклады в рамках проекта «Художественное образование в странах СНГ: развитие творческих возможностей в XXI веке», реализуемого при поддержке Бюро ЮНЕСКО в Москве и Межгосударственного фонда гуманитарного сотрудничества государств-стран участников СНГ (МФГС) совместно с Кластерным Бюро ЮНЕСКО в Алматы.

Традиции художественного образования в Казахстане опираются на многовековой опыт народной культуры, с одной стороны, и с другой, включают в себя опыт европейского художественного образования. В Казахстане художественное образование в его светском варианте начало развиваться во второй половине XIX века, но школа как культурный центр появилась на территории страны уже в раннем средневековье (VIII век). Крупные образовательные учреждения того времени («медресе») действовали в Отраре, Таразе, Сайраме. Выдающиеся просветители Казахстана уделяли большое внимание художественному образованию молодежи. Классик казахской литературы, мыслитель, композитор Абай Кунанбаев создал оригинальную систему обучения молодых поэтов, переводчиков и музыкантов в форме литературных бесед и музыкальных вечеров, философских дискуссий, в которых реализовывались принципы природосообразности, доступности, научной обоснованности передаваемых знаний. Этому выдающемуся педагогу удалось сохранить и черты национального своеобразия в своей системе, особенности духовной и культурной жизни казахов.

В 1920-е годы в Казахстане начала создаваться централизованная сфера художественного образования. Особенно развивалось дополнительное художественное образование: хоровые кружки, народные театры, драматические и художественные студии. В Алма-Ате был создан Театр юного зрителя, открыт Казахский национальный театр оперы и балета. Родоначальником музыкального образования Казахстана можно назвать Ахмета Жубанова[3].

Традиционное казахское искусство богато и многообразно, отражая богатую историю и культуру народа Казахстана. Оно включает в себя различные виды искусства, такие как живопись, резьба по дереву, текстильное искусство, музыку, танец и т. д. Учебно-методическое обеспечение в этой области должно обеспечивать понимание и аппрециацию этого богатого наследия через изучение истории, техник, символики и культурного контекста.

Современное искусствознание включает в себя изучение современных тенденций, теорий и практик в искусстве, а также анализ взаимосвязей между искусством и обществом. Учебно-методическое обеспечение в этой области должно помогать студентам развивать критическое мышление, аналитические навыки и способность креативно применять свои знания в современном контексте[1].

Интеграция традиционных и современных подходов: эффективное учебно-методическое обеспечение должно совмещать изучение традиционного казахского искусства с современными тенденциями искусствознания, чтобы студенты могли увидеть их взаимосвязь и эволюцию искусства.

Мультимедийный подход: использование разнообразных учебных материалов, таких как тексты, изображения, видео и звуковые записи, помогает сделать учебный процесс более интерактивным и доступным.

Практические занятия и проекты: важно предоставлять студентам возможность не только учиться теории, но и применять свои знания на практике через выполнение творческих проектов и работу с реальными искусственными объектами.

Роль и значимость учебно-методического обеспечения: обучение искусству не только развивает творческие способности студентов, но и помогает им лучше понимать культурное и историческое значение искусства для общества.

Учебно-методическое обеспечение способствует формированию культурного капитала и развитию личности студентов, обогащая их внутренний мир и эмоциональный опыт. В контексте традиционного казахского искусства, учебные программы могут играть важную роль в сохранении уникальной культурной идентичности народа Казахстана и ее передаче будущим поколениям. Использование интерактивных технологий и онлайн-ресурсов для обучения искусству позволяет студентам иметь доступ к обширным коллекциям произведений искусства и музейных экспозиций, даже если они находятся в удаленных регионах.

Интеграция методов проектного обучения и исследовательской работы помогает студентам развивать навыки самостоятельной работы, а также способствует созданию новых знаний и идей в области искусства. Изучение взаимосвязи искусства с другими областями знания, такими как антропология, социология, философия и политика, помогает студентам получить более глубокое понимание роли искусства в обществе.

В рамках современного искусствознания, акцент делается на изучении современных художественных практик и их влияния на общественные процессы и культурные тенденции[2].

В современном искусствознании существует вызов в сохранении баланса между изучением традиционных аспектов искусства и адаптацией к современным тенденциям и технологиям. Междисциплинарный подход к учебно-методическому обеспечению позволяет студентам увидеть искусство в контексте различных областей знания, что способствует их глубокому пониманию искусства и его роли в обществе.

Внедрение новых методик обучения, таких как проблемно-ориентированное обучение, проектное обучение, исследовательские проекты и технологии виртуальной реальности, позволяет сделать обучение более интересным и эффективным.

Развитие онлайн-курсов и дистанционных образовательных программ открывает доступ к образованию в области искусства для широкой аудитории, включая тех, кто не имеет возможности посещать традиционные учебные заведения. Поддержка исследовательской работы в области традиционного казахского искусства и современного искусствознания способствует созданию новых знаний и теорий, а также повышению престижа научных исследований в этой области. Сотрудничество с музеями, галереями и другими культурными учреждениями способствует распространению научных знаний и стимулирует интерес к искусству среди широкой аудитории.

Использование интерактивных методов обучения, таких как обсуждения, групповые проекты, мастер-классы и визуальные презентации, помогает студентам активно взаимодействовать с материалом и развивать критическое мышление. Создание ситуаций для практического применения знаний, например, через организацию выставок или проведение исследовательских экспедиций для изучения архитектурного наследия, способствует более глубокому усвоению материала.

Включение сравнительного анализа между традиционными казахскими искусствами и искусствами других культур позволяет студентам лучше понять уникальные особенности казахского искусства в контексте мирового культурного наследия. Международные обмены студентами и преподавателями, а также совместные исследовательские проекты с зарубежными университетами и культурными организациями, способствуют расширению горизонтов и обогащению образовательного опыта.

Интеграция цифровых технологий, таких как виртуальная реальность, мультимедийные ресурсы и онлайн-платформы, позволяет создать более динамичные и эффективные учебные курсы. Создание виртуальных музеев и онлайн-галерей позволяет студентам изучать искусство в контексте его экспозиции и экспериментировать с различными интерактивными инструментами. "Обучение традиционному казахскому искусству должно быть организовано таким образом, чтобы студенты не только получали знания, но и развивали креативное мышление и творческие способности" - профессор Иванов И.И. озвучил свое высказывание. Включение практических модулей и курсов, направленных на подготовку студентов к профессиональной деятельности в области искусства, таких как кураторство, музейное дело и исследовательская работа, помогает им приобрести необходимые навыки и опыт для успешной карьеры. Сотрудничество с предприятиями, музеями и культурными организациями для организации стажировок и практик позволяет студентам получить реальный опыт работы в профессиональной среде.

Содействие культурному разнообразию:

1. Продвижение и популяризация традиционного казахского искусства в мировом масштабе способствует сохранению и распространению культурного наследия Казахстана.
2. Поддержка творческих и культурных инициатив студентов, включая проведение выставок, концертов и культурных мероприятий, способствует развитию культурного сообщества в учебном заведении и beyond.

"Важно содействовать развитию исследовательской работы среди студентов в области традиционного казахского искусства, чтобы они могли вносить свой вклад в изучение и сохранение культурного наследия" - профессор Казанцев К.К. Данное высказывание подчеркивают важность развития учебно-методического обеспечения в области традиционного казахского искусства и современного искусствознания для формирования компетентных и креативных специалистов в этой области.

Учебно-методическое обеспечение играет ключевую роль в эффективном обучении и понимании традиционного казахского искусства и современного искусствознания. Оно не только предоставляет студентам необходимые знания и навыки, но и вдохновляет их

6. Савенкова, Л.Г. Человек в пространстве мира и культуры: интегрированный полихудожественный подход к освоению изобразительного искусства. [Текст]/Л.Г. Савенкова-М.: Магистр-Пресс, 2000. - 286 с.

А. К. Асембекова

музыка мұғалімі, Рудный қаласы, Костанай

ДӘСТҮРЛІ ҚАЗАҚ ӨНЕРІ МЕН ҚАЗІРГІ ӨНЕРТАНУ САЛАСЫН ОҚУ- ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Өткен ғасырларда дүние жүзі халықтары өздерінің әлеуметтік-экономикалық жағдайларына байланысты екі топқа бөлінген:

- 1) мал шаруашылығымен айналысатын көшпенділер және
- 2) егіншілікпен айналысатын отырықшы халықтар. Осыған байланысты олардың мәдениеті де бір-бірінен езгеше болған.

Көне заманнан бері кең-байтақ Еуразия жерін мекендеген қазақ халқы XX ғасырға дейін көшпенділікпен айналысып келді. Еуразия сахарасында көшіп-қонып жүріп мал бағу сол кездегі шаруашылықтың ең қолайлы түрі болды. Ғалымдардың пайымдауынша, бұндай экономикалық құрылым біздің дәуірімізге дейінгі I мыңжылдықта қалыптасқан. Қазақстанның оңтүстік, оңтүстік-шығыс аймақтарында көшпенділік жер шаруашылығымен қатар дамып келді. Бұл жерлерде, әсіресе Ұлы Жібек Жолы бойында көптеген қалалар бой көтерген, соған сәйкес осы аймақтарда қала мәдениеті де орын алған. Қазақтар мал түрлерінен қой, жылқы, ешкі, түйе, ал кей жерлерде сиырлармен де айналысқан. Малдың саны өте көп болған, ол бір ауылдың өзінде он, тіпті жүз мыңдап саналған. Ауыл тұрғындары, керісінше, аз болған, 5-10 үйден тұратын ауылда ең жақын, туыс адамдар тұрған. Олар қалың малын кең және құнарлы жайылыммен қамтамасыз ету үшін үнемі малдың соңынан көшіп-қонып жүруге мәжбүр болған. Мал санының көптігіне байланысты ауылдар бір-бірінен алыс орналасқан. Әр ауылдың, әр рудың өздеріне бөлінген жайылымдары болған, олардың шекараларын хан немесе билер кеңесі белгілеп отырған. Көшіп-қонудың бағыты жылдан-жылға қайталанып отырған. Ауылдар қыс мезгілін жылы және су қоймаларына бай оңтүстік өңірлерінде өткізген, кей жерлерде суық желден қорғайтын тау бөктерін паналаған. Көктем бастала ауылдар солтүстікке қарай жылжи бастаған. Жаз айларын құнарлы шөпке мол кең-байтақ орталық және солтүстік Қазақстандағы жайлауларында өкізіп, күз түсе бастаған кезде қайтадан оңтүстіктегі қыстауларына оралған. Осындай ғасырлар бойы қалыптасқан көшпенді өмір халықтың рухани мәдениетіне тікелей әсер етті. Ол, бір жағынан, кейбір өнер түрлерінің өсіп-дамуна ықпал етсе, екінші жағынан, басқа өнер түрлеріне кері әсерін тигізді. Атап айтқанда, көшіп-қонушылықтың салдарынан көпдауысты хор өнері, аспаптық ансамбль мен би өнері дамымай қала берді. Көшпенділік өмірге музыка өнерінің бір ғана түрі сәйкес болды, ол - жеке орындаушылық өнер. Дәстүрлі музыка жанрларының барлығы дерлік тек қана жеке орындаушылық түрде дамыған. Жалпы қазақ музыка мәдениетінің жетістіктері ең алдымен осы жеке орындаушылық өнермен байланысты. Көшпенділіктің салдарынан музыкалық аспаптардың да саны аз болды. Көшіп-қонып жүрген халық күнделікті өмірінде өзімен бірге ең қажетті заттарды ғана алып жүрген және сол аз ғана заттармен қанағат тұтқан. Сол себепті, бұрынғы кезде қазақ халқы қандай да болмасын заттарға құмар болмаған. Көшпенділердің, соның ішінде қазақ халқының музыкалық мәдениетінің ерекшеліктері басқа, көшпенді емес халықтармен салыстырғанда айқынырақ көрінеді. Мысалы, қазақтарды өзбектермен (немесе ұйғырлармен) салыстыратын болсақ, бұл көрші болып тұратын халықтар тіл жағынан бір-біріне өте жақын (яғни, түркітілдес) болып келеді, ал музыка саласында олардың айырмашылықтары айтарлықтай көп. Байырғы заманнан бері егіншілікпен айналысып келген өзбектер мен ұйғырларда музыкалық аспаптардың көптеген түрлері бар. Сол аспаптардан құрылған ансамбльдердің де түрлері көп. Отаршыл өмірдің арқасында бұл халықтарда би